

CHRON

Konec nezávislých
veřejnoprávních
médií?

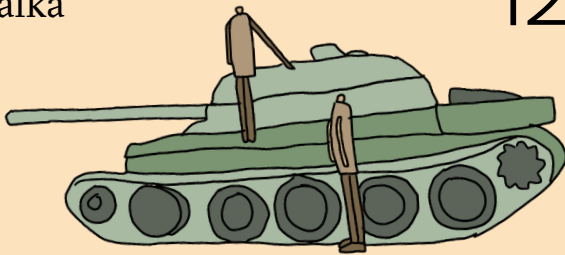
4

6

Curling, hokej a olympijský
únik od reality

Jemenská občanská
válka

12

Československý
fašismus

8

Práce, která se
nepočítá

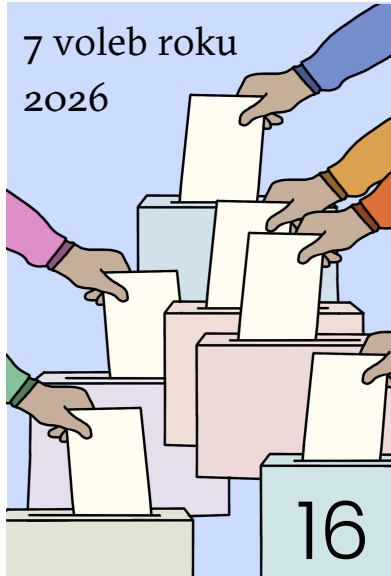
10

O projevech a rétorice

14

7 voleb roku
2026

16

Dvourychlostní Evropa
jako cesta z krize?

18

Program

5. Workshopu

8:30 Registrace

9:30 Zahájení (aula 100)

- Petr Mulač, *zástupce hlavního koordinátora*
- Prokop Válek, *hlavní koordinátor*

10:00 Panelová debata (aula 100)

- Lucie Bartošová (ODS/SPOLU)
- Matěj Gregor (Motoristé sobě)
- Anežka Nedomová (STAN)
- Kateřina Stojanová (Piráti)
- Libor Vondráček (Svobodní/SPD)

12:00 Obědová pauza

13:00 Odpolední program v modelech a orgánech

ECOSOC		101
UNEA		103
NATO		120

DISEC		213
EU		214
G20		220

UNSC		302
HRC		303
ILO		319

JAKUB ŠIMEK

ŠÉFREDAKTOR

4

Bliží se konec nezávislých
veřejnoprávních médií?

6

Curling, hokej a olympijský únik od
reality

8

Podivný příběh československého
fašismu

10

Práce, která se nepočítá

12

Jemenská občanská válka

14

Rétorika: Pozapomenuté umění
a nejsilnější zbraň v rukou politiků

16

Sedmero voleb, které sledovat
v roce 2026

18

Dvourychlostní Evropa jako cesta
z krize?

Vážení čtenáři, vážené čtenářky,

vítám vás na bohužel posledním přípravném setkání 31. ročníku Pražského studentského summitu. Bohudík se naposledy scházíme na půdě hadí líh-ně jménem Právnická fakulta.

Na Summitu se u vás, milé delegátstvo, snažíme rozvíjet mimo jiné schopnosti práce s informacemi a zdroji. Teď víc než kdy jindy je v záplavě mediálních zpráv důležité rozpoznávat, co je podstatné a co ne.

Nově nastupující vládě se podařilo do mediálního prostoru vrazit jako vlna a zaplavit ho takovým způsobem, že se v titulcích přemílá skoro výlučně chování ministra Macinky, zatímco jiné, neméně podstatné informace popublávají pod hladinou. Přeprocovaný státní rozpočet nevyhovuje zákonu o rozpočtové zodpovědnosti a osekává výdaje především v oblastech obrany a bezpečnosti. Ministerstvo zahraničí dlouho nemělo ministra a na evropských jednáních ho místo jeho úředníků zastupoval slovenský fašista. Premiér stále nevyřešil svůj střet zájmů a jeho společnosti neoprávněně pobírají dotace. O něco viditelněji se bojuje o nezávislost veřejnoprávních médií. Na Ukrajině se stále bojuje. A je toho víc, a je složité vše sledovat. Ale je důležité to sledovat, a angažovat se v občanské společnosti.

My doufáme, že Summit může být jedním ze způsobů oné angažovanosti. A já doufám, že si užijete jak poslední letošní workshop, tak předposlední Chron.

Blíží se konec nezávislých veřejnoprávních médií?

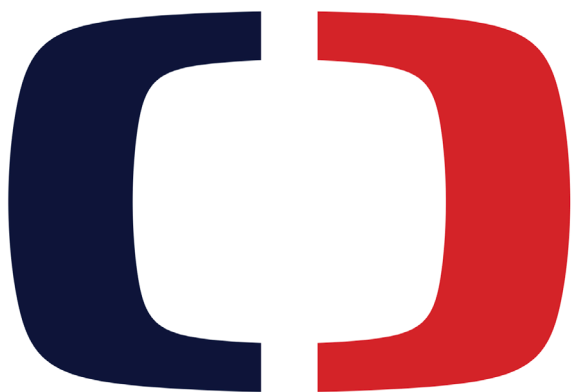
DANIEL KONDĚLKA

DOMÁCÍ POLITIKA

Vládní koalice ANO, SPD a Motoristů se v lednu shodla na zrušení televizních a rozhlasových poplatků. Není prozatím jasné, jak bude vypadat alternativní financování veřejnoprávních médií, hovoří se o jejich financování přímo ze státního rozpočtu. Takový model však skýtá rizika, která mohou v konečném důsledku ohrozit jejich nezávislost, o čemž hovoří nejen zástupci opozice, ale také zástupci obou médií.

Jak se financují veřejnoprávní média

V členských státech EU se uplatňují v zásadě tři modely financování veřejnoprávních médií. Prvním je poplatek za domácnost nebo zvláštní daň, často s automatickou valorizací. Takový model využívá například Německo nebo severské státy. Druhým je smíšené financování, kombinující poplatky, státní příspěvky a komerční příjmy. Třetím je pak přímé financování ze státního rozpočtu, které je sice administrativně jednoduché, ale skýtá v sobě největší potenciál politického tlaku.

U nás jsou Česká televize (ČT) a Český rozhlas (ČRo) financovány pomocí tzv. koncesionářských poplatků. To znamená, že obě média nejsou závislá na státním rozpočtu ani na komerčních inzerentech, nýbrž jsou přímo financována ze strany občanů a firem. Poplatky se loni v květnu rozšířily na větší okruh lidí a téměř po dvou dekádách vzrostly – pro Českou televizi na 150 korun měsíčně, pro Český rozhlas pak na 55 korun. Právě absence automatické valorizace se v našem modelu financování veřejnoprávních médií jeví jako největší kámen úrazu, reálná hodnota rozpočtu obou médií tak dlouhodobě klesá a každý návrh na zvýšení koncesionářských poplatků se pak stává horkou politickou otázkou.

Jako vzorové příklady financování veřejnoprávních médií můžeme uvést Německo a Švédsko. V Německu funguje valorizované financování prostřednictvím poplatku za domácnost, jehož výše je určena komisí z odborníků, kteří každoročně kontrolují a schvalují plány veřejnoprávních médií. Tato komise je pak zcela oddělena od rady veřejnoprávních médií, která dohlíží pouze na obsah a jeho zákonnost. Ve Švédsku jsou zase veřejnoprávní média financována prostřednictvím daně. Nejde však o „obyčejné“ státní financování, peníze z této daně jdou přímo do odděleného fondu mimo běžný státní rozpočet, financování je pak víceleté (až osmileté) a vláda nesmí prostředky během období měnit. O fondu navíc rozhoduje nezávislá komise složená z odborníků.

Varovné příklady našich sousedů

Situace veřejnoprávních médií ve střední Evropě by nás měla varovat před změnami v jejich financování, protože právě to bylo jedním z hlavních faktorů, které hrály roli při jejich ovládnutí vládní mocí. Po vítězství ve volbách v roce 2010 a zisku dvoutřetinové ústavní většiny se v Maďarsku Viktoru Orbánovi podařilo prakticky zlikvidovat svobodná veřejnoprávní média, která nyní slouží jako hlásná trouba strany Fidesz. Klíčovým mechanismem ovládnutí veřejnoprávních médií byla právě změna modelu financování. Maďarsko financuje média přímo ze státního rozpočtu prostřednictvím daní, což dává vládě přímou kontrolu nad finančními toky a činí média absolutně závislými na politické vůli. Zároveň se díky ústavní většině Orbánovi podařilo ovládnout ústavní soud a měnit ústavní zákony, a tak neexistuje ani institucionální záruka proti zneužití moci.

Orbánův postup v Maďarsku zároveň slouží jako vzor pro další populistické lidry v Evropě. Vláda Roberta Fica na Slovensku v srpnu 2024 zákonem zrušila Rozhlas a televizi Slovenska (RTVS) a nahradila ji novou státní institucí STVR. Tento krok umožnil výměnu

vedení a dosazení osob loajálních vládní straně Směr. Televize tak nyní ve svém vysílání jasně favorizuje současnou vládní koalici Smeru, Hlasu a SNS. Klíčovým faktorem, který umožnil toto rychlé převzetí, je způsob financování, protože slovenská veřejnoprávní média nejsou placena z koncesionářských poplatků, ale přímo ze státního rozpočtu, což dalo vládě přímou kontrolu nad existencí instituce.

V Polsku byla veřejnoprávní média dlouhodobě předmětem politického boje a vláda na ně měla vždy obsahově vliv, situace se však nejvíce vyhroutil za vlády Práva a spravedlnosti (PiS) v letech 2015–2023. V lednu 2016, krátce po volebním vítězství PiS, byl do čela televize TVP dosazen politik PiS Jacek Kurski. Okamžitě začaly čistky, kdy byly propuštěny stovky novinářů a nahrazeny pracovníky naprosto loajálními straně. TVP se tak stala propagandistickým kanálem vlády a pravidelně vedla diskreditační kampaně proti představitelům opozice. Po vítězství Občanské koalice vedené Donaldem Tuskem ve volbách v roce 2023 se nové vládě podařilo i přes dramatické okolnosti (politici PiS obsadili sídla TVP a Polské tiskové agentury s tvrzením, že brání „pluralitu médií“ a „demokracii“) situaci v TVP stabili-

zovat, nicméně i v Polsku se dnes vede bouřlivá debata o zrušení koncesionářských poplatků a převedení financování veřejnoprávních médií pod státní rozpočet.

Veřejnoprávní média jsou však pod tlakem populistů v celé Evropě. Například v Rakousku Strana svobodných (FPÖ) označuje veřejnoprávní ORF za svého úhlavního nepřítele a „systémové médium“, které je potřeba zničit nebo ovládnout. Bojuje proti poplatkům a prosazuje financování ze státního rozpočtu. Zároveň FPÖ dlouhodobě označuje ORF jako „Rotfunk“ (rudý rozhlas), čímž se snaží vyvolat dojem, že jde o levicovou propagandu sociálních demokratů, nikoliv o objektivní zpravodajství. Podobné taktiky používá proti veřejnoprávním médiím i německá Alternativa pro Německo (AfD), nicméně v obou případech útokům na rozdíl od Maďarska brání silné právní a institucionální pojistky.

Veřejnoprávní média v krizi

Problémy veřejnoprávních médií se však netýkají pouze politického tlaku. Média veřejné služby po celé Evropě čelí finanční nestabilitě a rostoucí konkurenci ze strany globálních platform. Evropská vysílací unie (EBU) upozorňuje, že reálné financování veřejnoprávních médií v EU za poslední dekádu kleslo o 7,4 %, což nutí instituce ke značným úsporám. Tento stav vytváří tlak na vedení médií, zvyšuje důraz na sledovanost a oslabuje oblasti, které jsou z hlediska veřejné služby klíčové, ale komerčně málo atraktivní, například regionální zpravodajství, kulturu nebo vzdělávání. Co tedy veřejnoprávní média potřebují ze všeho nejvíce, je stabilní systém, který by jim umožnil předvídatelné fungování bez ohledu na to, kdo je právě u moci.

Na našem malém mediálním trhu hrají veřejnoprávní média nezastupitelnou roli. Zejména v kontextu oligarchizace soukromých médií jsou potřeba silná nezávislá média veřejné služby, která jsou odpovědná občanům a která poskytují záruky, že nebudou sloužit zájmům svých majitelů. Osud tohoto pilíře demokracie nám tak nemůže být lhostejný. ●

Curling, hokej a olympijský únik od reality

MICHAELA BLECHOVÁ

AKTUÁLNÍ DĚNÍ

Poslední dva týdny se svět, kromě geopolitických otřesů a ostud, točil hlavně kolem zimních olympijských her. Letošní olympiáda v Miláně a Cortině d'Ampezzo nás nepustila z obrazovek a sociální sítě hltají každý moment, od napínavých závodů až po virální domácí verze curlingu. Sport, tradice i inovace se tak spojily v událost, která nám připomíná, že i v chaotickém světě můžeme najít radost a pozitivitu.

Letošních her se účastní zhruba 2900 sportovců z více než devadesáti zemí soutěžících v šestnácti různých sportech. Novinkou této olympiády je skialpinismus a nově můžeme vidět i ženské dvojice v sáňkování či závod skokanek na velkém můstku. A fun fact pro naše hokejové a Heated Rivalry fanoušky, poprvé od olympijských her 2014 v Soči jsou na olympijském ledu i hráči z NHL.

Počátky zimních olympijských kruhů

Když se v roce 1924 ve francouzském Chamonix konal „Týden zimních sportů“, nikdo netušil, že právě vzniká tradice, která přežije války, politické zvraty i technologické revoluce. Tehdy šlo o osm sportů, několik stovek sportovců a program, který kombinoval běh na lyžích, krasobruslení či hokej s disciplínou zvanou závod vojenských hlídek, předchůdcem dnešního biatlonu. Až do roku 1992 se zimní a letní hry konaly ve stejném roce. Teprve od Lillehammeru 1994 se jejich rytmus oddělil a zimní olympiáda získala vlastní čtyřletý cyklus.

Od té doby se olympiáda proměňuje stejně rychle jako svět kolem ní. Skeleton zmizel a vrátil se. Snowboarding, kdysi symbol subkultury a vzdoru, vstoupil do olympijského mainstreamu v Naganu 1998. A dnes? Program se rozšiřuje o další smíšené soutěže, paralelní formáty a disciplíny, které jsou pro sportovce i diváky velmi atraktivní a dynamické.

Šachy na ledě dobývají internet

A pak je tu curling. Sport, který jste nepochybně zaznamenali a který exploduje na sociálních sítích. Na první pohled působí klidně, možná až meditativně. Opak je ale pravdou.

Pojďme si tedy trochu přiblížit tento sport. Jedná se o strategickou hru, která bývá přirovnávána k šachům na ledě. Každý tým tvoří dva až čtyři hráči, každý ká-

men váží přibližně osmnáct kilogramů a vyrábí se ze speciální žuly. A led, na kterém se curling hraje, není obyčejný, jeho povrch je upraven drobnými kapkami vody, které ovlivňují trajektorii kamene. A právě „zametáním“ mění hráči rychlost i směr kamene. Každý detail může být rozhodující.

Co je tedy cílem a jak se počítají body? To je otázka, kterou si podává většina diváků. Cílem curlingu je získat v každém endu (kole) co nejvíce bodů tím, že své kameny budou ležet blíž středu terče („button“) než nejlepší kámen soupeře. Po odhození všech kamenů se počítá skóre tak, že bod(y) získá jen jeden tým, ten, jehož kámen je úplně nejbližší středu. Tento tým pak dostane jeden bod za každý svůj kámen, který je blíž středu než soupeřův nejlépe umístěný kámen (a zároveň leží v kružích).

Curling na diváka působí přístupně, má pocit, že by to zvládl taky. A právě proto se během her internet zaplnil nejrůznějšími kreativními domácími verzemi. Hrnce klouzající po dlažbě, kýble sunoucí se po zledovatělém dvoře, mopy nahrazující profesionální košťata. Tento virální obsah dělá sportu větší reklamu než jakákoli marketingová kampaň.

Česko má 7 curlingových zástupců na letošních hrách.

Skialpinismus poprvé na Olympiádě

Olympijskou premiéru zažil skialpinismus. Jedná se o rychle se rozvíjející sport, který kombinuje lyžařskou techniku, fyzickou sílu a strategii při pohybu v horách. Například v disciplíně sprint závodníci nejdříve stoupají do kopce na speciálních lyžích s pásy, poté pokračují „běžecky“ do schodů a nakonec sjíždějí obří slalom dolů. Během závodu mají na zádech batoh a celá akce trvá přibližně čtyři minuty, během kterých nastoupají zhruba 70 výškových metrů.

Olympiáda a móda

Zimní hry už dávno nejsou jen o časech a medailích. Ale jako většina věcí v životě, je i Olympiáda o estetice. A jsou to právě olympijské kolekce jednotlivých reprezentací, které se hodnotí téměř stejně přísně jako sportovní výkony. A i přes kritiku některých českých fanoušků, letošní kolekce sklídila mezinárodní úspěch. Například magazín Vanity Fair ji zařadil mezi pět nejlepších a deník USA Today ji označil za nejobdivnější.

Olympijské modely od Milana Jaroše jsou inspirované olympiádou v Cortině 1956 a tvorbou Vojtěcha Preissiga, kombinují pět ornamentů a retro prvky, a vynikají výraznými svetry, šálami a zimními bundami ve žluté, modré, červené a bílé. V neposlední řadě je zpět také čepice Raškovka.

Kromě oficiálních sportů pak můžeme na olympiádě narazit ještě jednu tichou disciplínu, kterou je výměna olympijských odznaků. Tzv. pin trading je součástí olympiád již od přelomu 19. a 20. století a dnes má každá olympiáda vlastní centrum pro výměnu odznaků. Sběratelé si je připínají na šňůrky, část si nechávají, část jsou ochotni vyměnit. Samozřejmě to není jen o kovových suvenýrech, ale i o přiběžích a setkáních lidí z celého světa.

Zimní olympiáda ukazuje, že sport může spojit a bavit zároveň. Od rychlobruslení po skialpinismus, od hokeje až po curlingové „mopové“ virály, každý závod má své napětí i momenty k úsměvu. Na chvíli nás všechny donutí zapomenout na každodenní chaos a jen fandit, obdivovat a užívat si tu jedinečnou atmosféru, kterou nám zimní olympiáda nabízí. ●

Curling se jmenuje podle zatočení kamene na ledě.

Pouze USA získaly zlatou medaili na všech zimních olympijských hrách.

Poprvé se hry konají ve více městech, tedy v Miláně a Cortině.

Československo získalo na zimních olympiádách celkem 25 medailí.

Samostatná Česká republika získala celkem 31 medailí.

Norská běžkyně Marit Bjørgen má nejvíc olympijských medailí, celkem 15.

Curling. Zdroj: Wikimedia Commons

Podivný příběh československého fašismu

FRANTIŠEK PROCHÁZKA

HISTORICKÉ OKÉNKO

Ačkoliv se při studiu krajní pravice první republiky většinou zaměřujeme na slovenskou Hlinkovu lidovou stranu a její ideologii klerofašismu, také v Českých zemích existovala aktivní radikálně nacionalistická a fašistická uskupení. Na historii největšího z nich, Národního obce fašistické, se soustředím v tomto článku.

Ta naše pravice česká

Prvorepubliková pravice měla své nezpochybnitelné hegemony: více ekonomicky liberální směr zastupovala Československá národní demokracie (od roku 1934 Národní sjednocení) pod vedením prvního československého premiéra Karla Kramáře, umírněný a více pragmatický směr pak agrárníci Antonína Švehly. Ačkoliv se strany v určitých otázkách rozcházely, byly součástí politického mainstreamu a na politiku ČSR měly vliv nejen prostřednictvím oficiálních institucí, ale také tzv. Pětky, skupiny pěti nejvýznamnějších československých stran, která měla na směřování země často větší vliv než Národní shromáždění.

Radikální pravicové skupiny byly v počátcích československého státu roztržité, jejich ideologie nekonsolidovaná a jejich vliv na veřejné dění blížící se nule. Mezi tyto skupiny patřily především politický klub Červenobílí a organizace Národní hnutí, jejichž hlavními ideovými východisky se stal antikomunismus (nezapomínejme, že např. v Maďarsku či Bavorsku ve stejné době vznikaly bolševické republiky rad a strach z evropské rudé revoluce byl hmatatelný), odpor k německé a židovské menšině, panslavismus a snaha odstranit stranickou demokracii, která byla v očích kritiků neefektivní a zkorumpovaná. Mnoho členů Červenobílých a Národního hnutí bylo zároveň členy Československé národní demokracie, nejednalo se o masová hnutí, ale spíše uzavřené skupiny (silné byly převážně v akademických kruzích).

Inspirace z Říma a generál ze Sibíře

Náboj energie pro československou krajní pravici přišel z Itálie – posílení a posléze i úplné vítězství Mussoliniho fašistů inspirovalo radikální nacionalisty v celé Evropě a Československo nebylo výjimkou. Roztržité scéna získala jednotící ideologii a vznik KSČ v roce 1921 posílil nutnost spolupráce antikomunistických uskupe-

ní. Krajní pravice již nechtěla pouze konat manifestace a národopisné pochody, její ambicí se stalo spojit všechny své proudy do silné politické strany, chopit se moci a transformovat ČSR na fašistický stát. Takovou stranou se měla stát Národní obec fašistická.

Klíčovou událostí se stal sjezd delegátů Červenobílých, Národního hnutí a Československých fašistů v hotelu Zlatá husa (oblíbeném místě pražských pravicových radikálů) uskutečněný 14. února 1926, na kterém se zástupci výše zmíněných skupin dohodli na sjednocení do fašistické politické strany. Samotná Národní obec fašistická vznikla oficiálně na ustavujícím sjezdu v Kolíně o měsíc později a jejím prvním vůdcem se stal továrník Alois Klášterský. Funkce vůdce byla doživotní, po jeho boku pak stála výkonná rada a v případě jeho smrti nebo odstoupení volil nástupce tzv. generální sněm. Kromě vlastní organizační struktury NOF založila taktéž množství přidružených organizací, např. polovojskové skupiny Omladina a Rodobrana, profesní syndikáty (zemědělský, živnostenský a dělnický) a stranický tisk (celostátní noviny Národní republika a množství regionálních tiskovin).

Rok 1927 se pak pro NOF stal klíčovým kvůli významné personální posile. Tou se stal hrdina ruských legií a spolubojovník bělogvardějského velitele Kolčaka generál Radola Gajda (jehož životní peripetie by vydaly na další tři samostatné články). Po návratu z Ruska Gajda zastával pozici zastupujícího náčelníka generálního štábu, výkon funkce mu však komplikovala jeho častá kritika politiky T. G. Masaryka a mainstreamových politických stran. Definitivně mu r. 1926 zlomila vaz špiónážní aféra, v rámci níž byl obviněn ze špionáže ve prospěch Sovětského svazu (což vzhledem k jeho pověsti zapříisáhlého antikomunisty a bojovníka proti bolševikům v ruské občanské válce budilo pochybnosti) a ze své funkce odvolán. Konec kariéry v armádě mu

umožnil vstup do politiky, kde se stal hlavním představitelem fašistického směru (již během vojenské služby byl názorově blízký Červenobílým a znal se s předáky klubu) – politické angažmá Radoly Gajdy vyvrcholilo 3. února 1927, kdy byl na sjezdu NOF zvolen vůdcem strany a nahradil tak Klášterského. Stranu pak vedl po zbytek doby její existence.

Programový mišmaš

Primárním cílem strany bylo vytvoření fašistického státu – státu, který nahradí liberální demokracii stavovským systémem, kapitalismus korporativismem a toleranci k početným národnostním menšinám striktním československým nacionalismem. Nejpodrobnější program NOF vznikl v roce 1931, obsahoval 35 bodů (dnešním slovníkem snad politických priorit), na které se strana chtěla zaměřit. Nepředstavujte si ale politický program, jenž nám strany nabízejí dnes – body nebyly nijak tematicky rozděleny a míra jejich konkrétnosti výrazně kolísala. Najdeme zde tak jak vyvlastnění německých lázní v Karlových Varech (bod č. 20) a změnu právní úpravy petičního práva v Ústavě (bod č. 17), tak také formulace jako „*je nutno upravit otázku reparací, dnešní nemožný stav se musí změnit*“ (bod č. 31) či odvolávání se na tradice Prokopa Holého v otázce spolupráce s částí demokratického establishmentu (bod č. 22) a Napoleona v otázce péče o válečné veterány (bod č. 10).

Spíše kladně se strana stavěla k otázce slovenské autonomie (samozřejmě v rámci fašistického československého státu), k maďarské a německé menšině měla NOF odpor a vliv těchto národnostních skupin na československou politiku chtěla co nejvíce omezit. Na rozdíl od svých italských vzorů českoslovenští fašisté plně akcentovali antisemitismus a program z roku 1931 obsahoval plány na vyloučení Židů z veřejného života a politiky a na omezení židovského podnikání. S postupným nárůstem ohrožení ČSR ze strany nacistického Německa v druhé polovině 30. let se fašisté více zaměřili na posílení armády a zbrojního průmyslu.

Koalice, puč a úpadek

I přes své smělé plány na úplnou dominanci nezaznamenala strana během svého působení de facto žádné volební úspěchy. Svých prvních parlamentních voleb se strana r. 1929 zúčastnila ve volební koalici se jménem Liga proti vázaným kandidátním listinám, jejímiž členy byly kromě NOF Národní liga bývalého národního socialisty a mediálního magnáta Jiřího Stríbrného a několik dalších nevýznamných uskupení (např. Odborové sdružení hudebníků či Strana domkařů). Koalice ve volbách získala necelé procento (výše se umístilo mimo jiné i volební spojenectví polských menšinových uskupení a Židovské strany), za NOF byl poslancem zvolen pouze Gajda a záhy po volbách se uskupení rozpadlo

kvůli nesrovnalostem ve financování. Následující volby v roce 1935 strana sice svůj volební zisk i pod vlivem narůstajících obav z expanzivního Německa zdvojnásobila a získala šest zástupců v Poslanecké sněmovně, její pozice ovšem zůstala nevýznamná. Výraznější úspěchy nezaznamenali fašisté ani v zemských a komunálních volbách.

Československým fašistům komplikovalo život velké množství s nimi spojených kauz. Příslušníci polovojenských oddílů NOF často fyzicky napadali shromáždění jiných stran a čas od času se někteří řadoví členové rozhodli „vzít věci do vlastních rukou“ (známým případem je tzv. Sázavská aféra, kdy se skupina členů NOF vloupala k úředníkovi ministerstva národní obrany, aby získala údajné kompromitující materiály namířené proti Gajdovi).

Svévole členské základny vyvrcholila pokusem o obsazení židenických kasáren a ozbrojený převrat. Za tímto svérázným nápadem stál bývalý armádní důstojník a člen NOF Ladislav Kobsinek, obskurní figura ve fašistickém hnutí a člověk, jenž byl i svými nejbližšími přáteli považován za fantastu a labilního. Svůj plán provedl společně s několika jihomoravskými údernými oddíly bez vědomí stranického vedení v noci z 21. na 22. ledna 1933, jeho dobrodružství ale skončilo po několika hodinách odražením útoku místní posádkou a smrtí jednoho fašisty – tudíž naprostým fiaskem. Kobsinkovi se podařilo uprchnout do Jugoslávie, ta jej ovšem vyhostila do Rumunska, které jej vydalo do ČSR. Důstojnický fanfaron Kobsinek si z procesu odnesl 12 let vězení, souzen byl i samotný Gajda, ten byl však pro nedostatek důkazů o jeho zapojení osvobozen.

Konec strany i vůdce

Mnichovská krize a krátce trvající období druhé republiky přinesly konec multipartijního systému a vznik dvou oficiálních stran: Strany národní jednoty a Národní strany práce. Do SNJ byli začleněni i českoslovenští fašisté, Gajda se stal jedním z místopředsedů. Po nacistické okupaci byla NSP rozpuštěna a SNJ transformována na jedinou legální protektorátní stranu, Národní souručenství. Gajdův osud během 2. světové války byl rozporuplný, v březnu r. 1939 se sice prezidentu Háchovi a Němcům nabídl jako možný předseda loutkové vlády, po odmítnutí se ovšem stáhl do ústraní a aktivně podporoval české vojáky prchající do zahraničí, jeho syn Jiří byl přímo zapojen do odboje. Přesto byl po válce Gajda souzen jako kolaborant a v roce 1947 byl Národním soudem odsouzen k dvouletému vězení, byl ale ihned propuštěn na základě započtení vazby. Zemřel o rok později na leukémii. Odsouzeno za kolaboraci bylo (právem i neprávem) vícero představitelů NOF. ●

Práce, která se nepočítá

ZORA KALLUSOVÁ

FEMINISTICKÉ OKÉNKO

Když se řekne práce, většina z nás si nejspíš představí osm hodin v kanceláři, v nemocnici nebo třeba v traktoru na poli. Pro velkou část společnosti ovšem práce po těchto osmi hodinách nekončí. Po návratu domů ji totiž čeká druhá směna, která v sobě skrývá drobný patriarchální háček.

Pojem *druhá směna* označuje kombinaci placeného zaměstnání a následné neplacené práce. Nejde přitom jen o vaření, úklid nebo praní, nýbrž i o péči o děti, doprovody k lékaři, rodinné nákupy nebo organizaci kroužků. Jinými slovy se jedná o vše, co je třeba udělat, aby domácnost fungovala – a co se často bere jako samozřejmost. Kde se ale tahle *druhá směna* vlastně vzala a proč všichni automaticky předpokládáme, že je určena ženám?

Ženy příživnice v archaickém Řecku

Možná vás překvapí, že představa ženské práce jako méněcenné má v evropském prostoru velmi hluboké kořeny. Už v archaickém Řecku byla práce rozdělována podle toho, zda je viditelná ve veřejném prostoru, nebo uzavřená za zdmi domácnosti.

Řekové se po rozpadu mykénské kultury přesunuli do hor nebo na ostrovy a základem jejich života se stal *oikos*, neboli soběstačná domácnost, živící se plodinami vlastního pole a závisící tak především na fyzické síle a materiálním zabezpečení. Zatímco mužská práce na poli byla považována za hodnotnou, ženská péče o domácnost zůstávala samozřejmou povinností a nebyla vnímána jako příspěvek společnosti. V dobových textech se tak dočteme, že jsou ženy podle Sémónida lenošné, žravé a hamižné a *i když někdy prospěšné se zdají, hrozným zlem jsou tomu, kdo je má*. Taková rétorika nevznikala ve vzduchoprázdnu – odrážela ekonomický model společnosti, kde hodnota práce byla spojena s fyzickou silou a veřejnou viditelností. Tento model pak můžeme v různých variacích sledovat napříč dějinami až do současnosti.

Ženy živitelky dnes

Pozorný čtenář by samozřejmě mohl namítnout, že se tohle všechno odehrávalo před více než dvěma tisíci lety v civilizaci, která fungovala docela jinak než ta současná a celá předchozí kapitola je tudíž irelevantní. Pravdou však zůstává, že je práce v domácnosti, kterou i dnes ve valné většině případů zastávají ženy, stále vnímána jako samozřejmá služba rodině. Od dob archaického Řecka ovšem nastal jeden výrazný rozdíl – ženy začaly chodit do práce a péče o domácnost se tak stala neplacenou *druhou směnou*.

Česká data dlouhodobě ukazují, že práce při této *druhé směně* není zdaleka rozdělena rovnoměrně – ženy jí tráví řádově o několik hodin týdně víc než muži, přičemž v domácnostech s malými dětmi je tento rozdíl ještě výraznější. A ačkoliv je rodičovská dovolená v České republice jedna z nejdelších na světě a ženy tak za svou péči o domácnost dostávají alespoň nějaký čas zaplacený, péče o dítě přeci v den jeho třetích narozenin ani zdaleka nekončí.

Obzvláště patrné bylo nerovnoměrné rozdělení rolí v domácnosti během pandemie covidu-19, kdy uzavření škol a školek znamenalo značný nárůst péče, která se přesunula zpět do rodin, a to převážně na ženy. Ačkoliv se tedy společenská debata o rovnosti za poslední roky poměrně posunula, rozdělení rolí v domácnosti zůstává překvapivě konzervativní.

Kdo živí živitelku?

Rozdělení rolí v domácnosti sice může působit jako soukromá dohoda dvou dospělých lidí, ve skutečnosti má ale velmi veřejné, měřitelné důsledky. Každá hodina strávená péčí o domácnost je totiž hodinou, kterou nelze investovat do kariérního růstu, dalšího vzdělávání nebo odpočinku. Pokud tedy ženy stráví touto péčí o několik hodin týdně víc než muži, není to jen bezúčelná statistika. V průběhu života se totiž součet může vyšplhat na stovky hodin – o neodpracované přesčasy, neabsolvovaná školení, nepřijatá pracovní nabídky nebo třeba zanedbané hodiny spánku.

A právě tady se začínají rozevírat často zmiňované nůžky nerovného odměňování (tzv. *gender pay gap*). Ženy častěji pracují na zkrácené úvazky, přerušují kariéru kvůli péči o děti a volí méně časově náročné, a tedy hůře placené, pozice, k čemuž je často vede pragmatická snaha o vybalancování kariéry a péče o domácnost, nikoliv biologická predispozice, kterou s oblibou šermují internetoví odborníci.

Dopady těchto rozhodnutí se navíc kumulují. Nižší příjmy znamenají nižší úspory, nižší investice a nakonec i nižší důchody. Péče, která je ženami po desetiletí poskytována bez nároku na mzdu, se tak v penzi promítá do velmi nízké částky na výplatní pásce. Neplacená

práce tak není jen otázkou spravedlnosti v domácnosti. Je jedním z pilířů ekonomické nerovnosti.

Neviditelná práce a mentální diář

Krom ušlých potenciálních zisků ale ženy platí za svou druhou směnu i docela jinou cenu, kterou tak snadno do tabulek zapsat nelze. Tou cenou je mentální zátěž v podobě neustálého připomínání, plánování a organizování. Krom vaření, žehlení a mytí nádobí je totiž součástí péče o domácnost i povědomí o tom, že dochází mléko, kdy budou rodičovské schůzky nebo že bude babička mít narozeniny.

Tato neviditelná agenda domácnosti zůstává ve valné většině případů také na ženách a přestože dnes již existují nástroje jako Google kalendář, které dokážou její zátěž částečně sejmout, výsledkem tohoto mentálního chaosu není pouhá únava, ale chronické přetížení. Nelze se tedy divit, že pracující matky častěji uvádí pocity vyhoření, trpí úzkostmi nebo depresemi a vyhledávají odbornou pomoc.

Řešení, které nepřichází

Fenomén druhé směny není jen otázkou individuálních dohod mezi partnery. Je zakořeněn v představě, že je

péče pro ženy přirozená, a tudíž samozřejmá. A co je samozřejmé, to přeci není třeba odměňovat ani oceňovat.

Tuto představu stát nejspíš hned tak rozbít nedokáže, i kdyby se o to snažil. Co však zařídit může, je dostupná veřejná péče o děti a seniory, jelikož péče o ně je také často součástí neviditelného balíčku neplacené práce. Může se také zasadit o dostupnost a rozvoj volnočasových aktivit pro děti, které jejich rodičům zajistí několik volných hodin týdně navíc.

Pokud se ale stát rozhodne tyto aktivity odsunout na druhou kolej, jak tomu je u nynější vlády, která se v návrhu rozpočtu rozhodla odebrat spolkům pracujícím s dětmi padesát milionů korun, aktivně tím přispívá k vytváření a udržování ekonomické nerovnosti v zemi.

A co hůř, podporuje tím zakořeněnou představu, že domácnost nějak funguje sama od sebe. Ona sama ale nefunguje. Funguje díky práci, která se nijak nepropíše do bankovního účtu a často se o ní vůbec nemluví. A pokud bude tato práce považovaná za přirozený ženský instinkt, bude druhá směna dál tiše pokračovat s každým umytým talířem a s každým usmaženým řízkem. ●

- AA** **Aaa** [Sledovat](#)
Před 1 rokem
- Feministická pozice. Starost o děti a domácnost je přirozenou rolí ženy, příroda je k tomu vybavila. Mužská role je jiná a feministky kupodivu nevzdychají nad nehoráznou diskriminací ukrajinských žen, které nedostatečně málo umírají v zákopech. Také jsem je nikdy neslyšel protestovat proti diskriminačnímu hygienickému zákonu, který mužům přisuzuje povinnost nosit vyšší zátěž, třeba. Při argumentaci vyšší silou mužů, tedy biologickou rozdílností pak naopak nechtějí feministky ženám zvýšit věk odchodu do důchodu, protože jsou oddolnější a déle žijí a tak vlastně muži platí ženám jejich důchody. Feministky nechtějí a nikdy nechtěly rovnost, ony jen chtějí mužské výhody.
- 11 31 Odpovědět
- HŠ** **Hana Šimková** [Sledovat](#)
Před 1 rokem
- Chudák paní Dvořáková, která vypustila tento nepravdivý a strašidelný názor. Já se o domácnost starám ráda, žehlení je mým velikým koníčkem. Když má paní Dvořáková problém žít v páru ať žije raději sama, asi je velmi lakomá a vypočítavá žena, když domácí práce přepočítává na peníze. Určitě není šťastná a zda-li je ona vůbec žena nebo je zlatokopka ?
- 3 21 Odpovědět
- ŠČ** **Štěpánka Černá** [Sledovat](#)
Před 1 rokem
- Vše se změní, až chlapi začnou rodit děti, které jim udělají ženy. A spolu je vychovávají tak, aby na sobě vzájemně nebyli závislí ... 😊😊😊 Pak bude vše vyvážené a nebudou se řešit blbosti...
- 3 Odpovědět
- Antonín Výborný** [Sledovat](#)
Před 1 rokem
- No to je zase demontní článek. 😊 Jak jako neplacené? A když manželovi přijde výplata, tak ta skončí kde? A co to je, že "musí nosit v hlavě narozeniny a doktory"? Tak když je někdo vůl a neumí si to psát do kalendáře, tak je to jeho problém... 😊
- 6 Odpovědět

- PB** **Petr Blaha** [Sledovat](#)
Před 1 rokem
- Také pracujete zadarmo? Na ženách zůstává 75 % neplacené práce - kruh se uzavírá. Je to proto, že prostě jen celý život špatně investovaly, jak tvrdí předchozí článek
- seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku
- Pokud jste si všimli, ta procenta odpovídají. Pak se nedivme, že máme problém, s udržením důchodového systému.
- 3 Odpovědět
- BK** **Božena Krhová** [Sledovat](#)
Před 1 rokem
- Proto se ale dožívají vyššího věku v lepší kondici, jinak si mohl nechat všechny služby udělat. V mnoha případech, kdy manžel pomáhal dostal parohy. Po ženě se nechce aby vymalovala, postavila zeď a další. Autorku bych za ženu nechtěl.
- Manžel 40 let.
- 2 Odpovědět
- JZ** **Jakub Zifčák** [Sledovat](#)
Před 1 rokem
- Žiju sám takže pracuju neustále? To je hovadina! Domácí práce je spíše koníček, než povinnost
- 21 5 Odpovědět
- MV** **Martin Veleba** [Sledovat](#)
Před 1 rokem
- Prej udržují lidstvo v chodu. Tak takovému blouznění jsem se dlouho nezasmal. Až paní autorka pojedou po D1, kterou vymysleli a udržují muži v autě co vymysleli a opravují muži tak at se zamyslí znova. To, že ji teče doma tepla voda fakt není zásluha žen. Koneckonců i ten barák nebo být kde bydlí postavili a udržují muži. Kdyby se chlapi že dne na den rozhodli na vše rezignovat tak by nepřežila ani týden.
- 9 12 Odpovědět

Jemenská občanská válka

BARBORA DOLENSKÁ

ZAHRANIČNÍ POLITIKA

Už dvanáctým rokem Jemen sužuje občanská válka, jež si vyžádala na 377 tisíc lidských životů a zapříčinila jednu z nejhroších humanitárních krizí současnosti. Více než polovina jemenských obyvatel – přes 20 milionů – je závislá na externí pomoci, okolo 5 milionů osob je vysídleno a mírová jednání jsou prozatím bezúspěšná. Konflikt byl navíc znovu vyostřen a humanitární krize prohloubena zapojením dalších států. Tento článek přináší shrnutí celé situace, od jejich počátků po současnost, a prognózy budoucího vývoje.

Ansar Alláh, Arabské jaro a zdroje konfliktu

Jemen vznikl spojením Jemenské demokratické republiky (Severního Jemenu) a Jemenské lidově demokratické republiky (Jižního Jemenu) roku 1990. Sjednocení bylo motivováno mimo jiné nálezem ropy na hranicích mezi oběma státy. Nespokojenost Jižního Jemenu s podílem na vládě však už o 4 roky později vedla k první občanské válce a snahám o opětovné osamostatnění. Jižní Jemen byl ve válce poražen a země zůstala sjednocená.

Období mezi koncem první a počátkem nynější občanské války bylo vypjaté – zejména z důvodu narůstající síly vojenské organizace Ansar Alláh (překl. Boží Pomocníci, častěji známí jako Hútióvé), která od roku 2004 vedla několik povstání a pokusů o převzetí státní moci. Roku 2009 podnikla jemenská armáda operaci „Spálená země“ za účelem potlačení Hútijských snah povstání; o rok později bylo uzavřeno příměří. Válka a nepokoje značně oslabily státní infrastrukturu a měly řadu negativních dopadů na jemenskou populaci – zejména v podobě vodní krize a krize vzdělání (přibližně 50 % Jemenců je gramotných). Stát zároveň na financování bojů s Hútií masivně čerpal z již omezených ropných zdrojů. V důsledku se Jemen stal nejchudší zemí arabského světa, v němž téměř polovina obyvatel žije pod hranicí extrémní chudoby a nezaměstnanost dosahuje výše 40 procent.

Arabskými zeměmi mezi roky 2010 a 2012 prošla vlna protestů, nepokojů a povstání, známá jako Arabské jaro. Jemen nebyl výjimkou a došlo k řadě protestů proti prezidentu Sálihovi (který byl u moci v té době již 33 let), které volaly po jeho rezignaci. Sálih přislíbil, že jeho nástupníkem po uplynutí prezidentského mandátu v roce 2013 nebude jeho syn, rezignovat ale odmítl z důvodu, že předčasný konec mandátu by pro

zemí znamenal chaos. Během povstání byl Sálih zraněn po výbuchu bomby umístěné do prezidentského paláce a transportován do Saúdské Arábie za účelem zdravotní péče. Jeho místo převzal viceprezident Hádi, který byl po konečném odstoupení Sáliha roku 2012 jmenován do prezidentské funkce. Země však i po Sálihově rezignaci zůstala politicky fragmentovaná a značně destabilizovaná, a diskuse o nové ústavě byly přerušeny opětovným nárůstem násilných nepokojů roku 2014.

Vývoj války

Nepokoje ohledně ceny pohonných hmot a snahy nastolit novou vládu vedli právě Hútióvé, kterým se nakonec ještě ten samý rok podařilo převzít kontrolu nad jemenským hlavním městem, Saná. V lednu 2015 se poté zmocnili i prezidentského paláce a svrhli Hádiho vládu. Na to reagovala koalice okolních států podporujících jemenskou vládu, vedená Saúdskou Arábií a podporována rovněž Spojenými státy, vzdušnými útoky a ekonomickými sankcemi. Později přidala i námořní blokádu, na niž reagoval Írán, podporovatel Hútiů, vysláním vojenského konvoje. Vzrostly tak obavy o nárůst konfliktu do mezinárodního měřítka. Letecké útoky si vyžádaly vyšší tisíce civilních obětí.

V pozemních bojích se Hútiům zprvu dařilo expandovat do jihovýchodní části země, po intervenci Saúdské Arábie nakonec došlo k relativní stabilizaci bojové linie na severozápadě země (viz obrázek). Další ofenzíva koalice arabských států (významné je zde kromě Saúdské Arábie rovněž zapojení Spojených arabských emirátů) roku 2018 vedla k dalšímu potlačení Hútiů a podepsání prvního příměří.

Roku 2020 vojska Spojených arabských emirátů oficiálně opustila zemi, byť si na Jemen udržela významný vliv – v reakci na válku totiž vznikla Jižní přechodná rada, separatistické hnutí snažící se o opětovné odtrhnutí

Jižního Jemenu, podporované právě SAE. Organizace Ansar Alláh na odchod vojáků SAE reagovala dalšími útoky ve snaze opět rozšířit svou sféru působnosti a současně podnikla raketové útoky na Saúdskou Arábii. V roce 2022 rezignoval prezident Hádí.

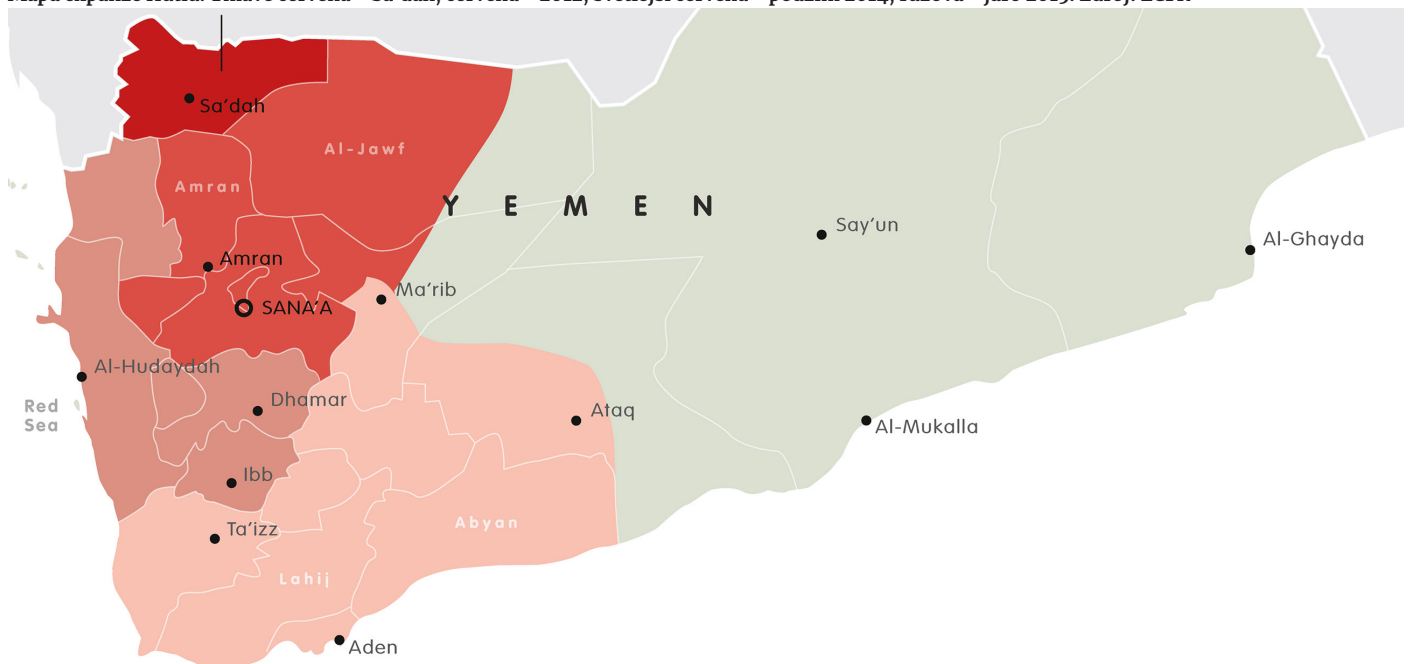
Vývoj posledních let: Zapojení dalších aktérů a mírová jednání

V letech 2020 až 2022 došlo k dalším snahám o uzavření příměří, tentokrát se jej snažila zprostředkovat OSN – prvně kvůli propuknutí pandemie COVID-19, následně právě po Hádího rezignaci. Příměří v roce 2022 mělo trvat dva měsíce, posléze bylo dvakrát prodlouženo. Hútiové zároveň podepsali akční plán OSN o ukončení využívání dětských vojáků.

O dlouhotrvajícím příměří se začalo jednat v roce 2023 se zapojením Ománu a OSN jakožto mediátora. Tyto diskuse však neměly žádné podstatné výsledky. Čína rovněž mediovala mírové diskuse mezi Saúdskou Arábií a Íránem, tedy nejsilnějšími podporovateli každé ze stran konfliktu, v rámci nichž se podařilo obnovit diplomatické vztahy. Další jednání však přerušilo zapojení Hútíů do izraelsko-palestinského konfliktu a nárůstem aktivit teroristického hnutí al-Qaeda, které působí v daném regionu.

Po začátku izraelsko-palestinského konfliktu 7. října 2023 Hútiové vyslali směrem na Izrael rakety a zároveň zintenzivnili útoky na loď proplouvající průlivem Báb-al-Mandab, a to za cílem stažení Izraele z Pásma Gazy. Na kroky Hútíů zareagovaly Spojené státy v koalici se Spojeným královstvím řadou útoků a rovněž organizaci prohlásily za teroristickou. V procesu mediace příměří v Gaze USA podepsalo rovněž příměří s Hútíi a po dosažení příměří v Gaze v říjnu 2025 poté útoky na Izrael přestaly. Boje se však opět přesunuly na domácí frontu.

Mapa expanze Hútíů. Tmavě červená - Sa'dah, červená - 2012, světlejší červená - podzim 2014, růžová - jaro 2015. Zdroj: ECFR

Prognózy budoucího vývoje

Jemenský konflikt měl do ledna tohoto tři hlavní aktéry: organizaci Ansar Alláh, Jižní přechodnou radu (JPR) a de iure vládu. Ještě v prosinci roku 2025 se JPR dále rozšiřovat svou sféru moci mimo oblasti ovládané Hútíi, v lednu však Spojené arabské emiráty ukončily její podporu. Velitel organizace, al-Zubaidi, uprchnul do Somalilandu a prohlásil rozpuštění rady. Jiní z členů však tento krok zpochybňují a civilisté, kteří JPR podporují, začátkem února vtrhli do vládní budovy ve snaze strhnout státní vlajku. Stav JPR je tedy nejasný a nepokoje opět rostou.

Dalším problematickým faktorem je zapojení řady dalších zemí, zejména Saúdské Arábie (která je podporována Spojenými státy) a Íránu. Každá z těchto zemí podporuje jednu z nynějších dvou hlavních stran, čímž narůstá i napětí v celém regionu. Do budoucna se jako nejpravděpodobnější scénář jeví prohloubení konfliktu a nárůst bojů.

Mimo nárůst bojů lze počítat i s růstem humanitární krize, která je již nyní jednou z nejhorších na světě vůbec. Dle OSN Hútiové blokují dodávky pomoci, neboť ovládají letiště ve městech Saná a Marib, která dlouho byla zároveň jedinými cestami, jak do Jemenu dostat pomoc. Byť se podařilo přesunout dodávky do vládou drženého města Adana, pomoc je omezená pouze na vládou ovládaná území a přibližně k 30 procentům jemenských obyvatel se nedostává. K dalšímu snížení dávky pomoci rovněž došlo po škrtech v rozpočtu USA. Počítá se s rostoucím hladomorem a zároveň větší náchylností země k epidemiím – nejrizikovější jsou spalničky a dětská obrna. Z humanitárního hlediska je prognóza vývoje v Jemenu katastrofická a na její odvrácení či zmírnění chybí finanční zdroje. ●

Rétorika: Pozapomenuté umění a nejsilnější zbraň v rukou politiků

GAJA HOMMEROVÁ

KULTURA

„Neexistuje nic tak nemožného, aby toho nemohlo být dosaženo rétorikou.“

- Cicero

Rétorika jako umění přesvědčovat

Rétorika, řečnictví, neboli umění o přesvědčování, vzniklo jako nauka někdy v 6./5. století př. n. l. kde jinde, než ve starořeckém centru filosofie, vědy a kultury, Athénách. Má tedy velmi dlouhou tradici. Jejimi hlavními průkopníky byli sofisté, tak trochu filosofové, ale spíše učitelé, kteří právě toto umění vyučovali a rozvíjeli, v čemž pak různé školy pokračovaly historicky „dodávka“. Šlo o umění řeči, projevu, argumentace, zkrátka přesvědčování. Jistě přišlo vhod ve spletité athénské politice a při nekončících soudních procesech, v nichž se Athénané taktéž vyžívali. A hodilo se i v následujících staletích – Římanům, z nichž někteří si ho vážili nadevše, středověkým kněžům, vládcům a novověkým i dnešním politikům. Hlavně o těch tu teď bude řeč. Nejprve je však potřeba se s rétorikou a jejími uskalími trochu lépe seznámit.

Nelze pochybovat o tom, že rétorika jakožto umění přesvědčovat, je velmi užitečná. Mnoho historických příkladů nám ale dosvědčí, že může být i nesmírně nebezpečná. Toho si byli vědomi už ve starověkém Řecku. Sókratés, první ze tří největších klasických filosofů, dle vyobrazení v Platónových dialogích (jmenovitě třeba v dialogu Gorgias) o rétorice neměl příliš vysoké mínění, považoval ji za jakési „přemlouváčství“ a velmi hlasitě (jak už bylo jeho zvykem) upozorňoval na její možné zneužití. Hlavní problém podle něj spočíval v tom, že protože sofistická výuka rétoriky nijak morálně neváže rétora k jejímu užívání k dobru, může být snadno zneužita jako nástroj ke špatnosti. Trochu jinak už se k rétorice stavěl Aristotelés, žák Platóna, žáka Sókratova. Ten rétorice věnoval celý jeden ze svých mnoha spisů, v němž určil tři základní rétorické pilíře, vrcholy tzv. rétorického trojúhelníku, na nichž každý přesvědčující projev stojí.

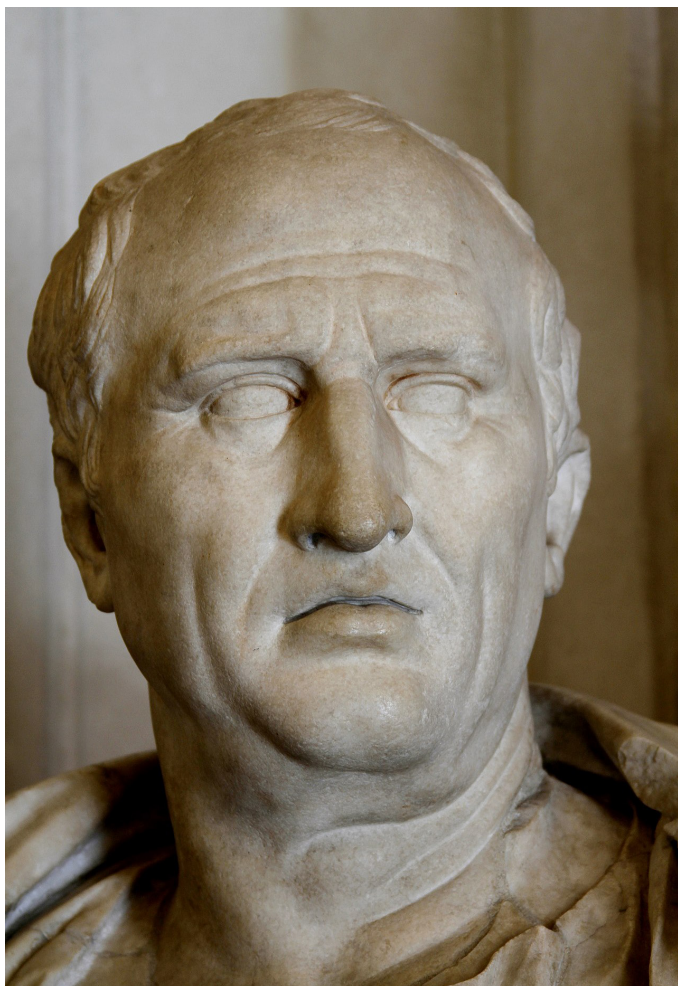
Ethos – kredibilita, důvěryhodnost – Pramení z minulých činů, chování, osobnosti řečníka, jde o morální integritu, inteligenci či charisma vnímané posluchačem.

Pathos – emocionální stránka – Vliv řeči na emoce posluchačů, schopnost řečníka je využít, tedy vyvolat v posluchačích pocit sounáležitosti, sentimentalitu, lítost, vztek, nenávisť, radost (smích), strach, ..., zkrátka silné emoce. Toho může být dosaženo třeba i historkou/příběhem.

Logos – racionální stránka – Logičnost argumentů, podloženost a pravdivost informací, na nichž řečník svůj projev staví.

Teoretická nauka o rétorice je krásná, až by se snad dalo říci ušlechtilá věc. Nejlepší řečník, tedy ten, kterému naslouchá nejvíce lidí a dokáže nejlépe přesvědčovat, by podle ní vypadal nějak takto: Je objektivně nejmorálnější a mající nejmorálnější cíle, vyvolává-li v lidech silné emoce, jsou to emoce kladné a když už ne, jedná se třeba o spravedlivý hněv, rozhořčení či oprávněný strach a jeho argumenty jsou samozřejmě vždy logicky bezchybné a vycházejí z pravdy.

Jenže tak to bohužel nikdy nefungovalo a fungovat nebude. Jak to? Mohli bychom tu zabrouzdat do hlubin historie etické filosofie a dojít k poznání, že na objektivní morálce se nikdy nikdo neshodl, ba ani na tom, zda existuje, či ne. Mohli bychom tu také na desítkách stran rozebírat (ne)existenci a (ne)poznatelnost objektivní pravdy a tudíž nemožnost k ní dojít ani bezchybnou logikou. Na to však nikdo nemá čas ani prostor. A ani to není potřeba. Abychom našli zářný příklad, na němž půjde krásně ukázat, jak tato formulka na ideálního rétora není tak docela směrodatná, stačí se dnes podívat tam, kde se rétorika v praxi vždy užívala a stále užívá nejvíce: Do politiky.

Marcus Tullius Cicero. Zdroj: Wikimedia Commons

Politická rétorika

Kde jinde se má umění přesvědčovat uplatnit lépe, než v politice? Respektive, kde na něm záleží více? To byly otázky tzv. rétorické, odpovídat na ně tudíž není třeba. Nebyla by to ani příliš velká nadsázka, kdybychom řekli, že politika je celá o přesvědčování. Přesvědčování voličů, přesvědčování jednajících stran, přesvědčování společnosti, spojenců i oponentů. Být dobrým rétorem by tak mělo pro takového politika být zcela klíčovým a nepostradatelným. Sledujete-li ale politické debaty, projevy, rozhovory a výstupy, musíte nutně shledat, že ač se sem tam nějaký ten excelentní rétor najde, není to v žádném případě normou. A překvapivě ani u politiků, kteří ve svých kariérách dosáhli na velmi vysoké funkce. Rozebereme-li si projevy některých předních světových leaderů, ale i domácích politiků podle rétorického trojúhelníku, velmi rychle zjistíme, že se v nich vyskytují jistě nešvary.

Projevy se velmi často silně opírají o pathos, tedy o emocionální stránku. A to na úkor ostatních částí. To samo o sobě nemusí být úplně špatně. V minulosti bychom jistě našli mnoho příkladů kdy takováto řeč byla přesně tím, co bylo v onu chvíli třeba a co vedlo k něčemu převratnému – na myslí hned vystane slavná řeč Martina Luthera Kinga Jr., jejíž pathos umožnil poslu-

chačům poznat sen o spravedlivé společnosti a zatoužit po něm stejně, jako onen (nepochybně nesmírně schopný) rétor. Problém nastává, když je cílem řeči, cílem řečníka společnost rozdělovat, nikoliv spojovat. Vyvolávat nebo zvětšovat strach či nenávisť. Pomocí silných emocí se dá velmi snadno manipulovat, mají totiž sklon dělat člověka iracionálním. A jaký to může mít dopad? To si jistě domyslíte sami a možná se pro příklad není ani potřeba dívat do historie.

A jak jsou na tom v takovýchto řečech ostatní vrcholy rétorického trojúhelníku? Ethos je někdy používán jako zbraň, často pokrytecky, jednostranně, selektivně – zkrátka jen pokud se to zrovna hodí. Vytahovat na světlo dávné chyby, nejlépe překroucené a zveličené za podpory pathosu, je jednou z oblíbených taktik, kupříkladu (ale nejen) v předvolebních kampaních. A co logos? Nu, říká se, že žijeme v době postfaktické, či snad by se dalo říci postlogické. Dezinformace a špatně interpretované informace jsou na každém kroku a navíc i logika se dá obejít – všichni jistě známe pojem argumentační faul.

Zajímavé je, že na základě pozorování by se dalo říci, že za jistých podmínek může každý jeden ze tří rétorických aspektů potlačit ty ostatní a zajistit rétorovi úspěch sám o sobě. S některými fakty se zkrátka nedá polemizovat, některé věci jsou až moc očividné na to, aby se daly popírat – v takových případech vítězí logos. Někteří lidé mají jednoduše tak silné charisma, jsou tak uznávanými kapacitami ve svém oboru nebo mají tak čistý štít, že se jim nikdo neodvážá odporovat, ať už tvrdí cokoli – pak rozhoduje ethos. A někdy nezáleží na tom, kdo je řečník a jak pádné jsou jeho argumenty (nebo zda vůbec dokáže poskládat koherentní větu), pokud říká přesně to, co posluchači chtějí slyšet a říká to dost hlasitě na to, aby přehlušil všechny ostatní – a vítězí pathos. Možná bychom se mohli i odvážit říci, že pathos je tím vítězem častěji než ostatní. I nepopíratelnou pravdu se občas někdo pokusí vyvrátit. Sebecharismatictější člověk ztratí důvěryhodnost, vyjde-li na světlo jeho temná minulost. Rozbouřené emoce se ale uklidňují velmi těžko.

A kde je tedy zakopaný pes?

Jak to, že takoví neúplní řečníci mají úspěch? Problém je, žel bohu, v posluchačích. Na jejich důvěře v logos, jejich (ne)podléhání pathosu a jejich vnímání ethosu řečníka. Pakliže posluchač aktivně neověřuje informace, nehledá fauly v argumentu, nehodnotí řečníky spravedlivě, dle stejných morálních hodnot a kritérií a nechává se snadno ovládnout iracionálními emocemi, pak není rétorika ničím lepším, než za co ji měl před čtyřicetiletými stoletími Sókratés a navíc ještě nepodléhá žádným pravidlům. •

Sedmero voleb, které sledovat v roce 2026

ADAM PLUHÁČEK

ZAHRANIČNÍ POLITIKA

Voliči ze 70 zemí světa si v roce 2025 vybírali své lídry. Někde to dopadlo očekávaně, například Friedrich Merz dovedl středopravicovou koalici CDU/CSU k vítězství v Německu. Jinde došlo k velkým volebním překvapením – kanadští konzervativci drtivě prohráli, ačkoliv pouze pár týdnů před volbami měli v průzkumech dvouciferný náskok. Volby v roce 2026 přinesou nepochybně podobný mix překvapení a očekávaného. Již teď asi víme, jak dopadnou volby do ruské Dumy či ty ve Vietnamu. V ostatních zemích takovou jistotu nemáme. Projdeme si tedy chronologicky sedm voleb, které byste si neměli nechat ujít. Od malých zemiček na Kavkaze přes země EU až po Spojené státy, 2026 bude volebním rokem, na který jen tak nezapomeneme.

Nepálské parlamentní volby, 5. března

Po revoluci, kterou v zemi vykonala primárně mladá generace, přichází první velké volby. Zájem médií přitáhly již „volby“ v říjnu 2025, ve kterých bylo na platformě Discord zvoleno dočasné vedení země. Nyní se volby poprvé přesunou z online prostoru do klasické podoby. K dnešnímu dni se k nim zaregistrovalo více než 915 000 prvovoličů. Pořádání voleb pouze 6 měsíců po revoluci, která svrhla stávající vládu, je logisticky náročná operace, nicméně rekordní čísla prvovoličů i vznik nových politických formací nám ukazují, že se v Nepálu schyluje k velkým změnám.

Maďarské parlamentní volby, 12. dubna

Viktor Orbán Maďarsku vládne již 15 let. Poprvé za svoji politickou kariéru však stojí proti velmi silnému konkurentovi. Nová strana Tisza, vedená Péterem Magyarem, v průzkumech pravidelně dosahuje lepších procent než Orbánův Fidesz. Autokraté, nebo v Orbánově případě polo-autokraté, se však moci nevzdají jen tak. Překreslování volebních okrsků systematicky zvýhodňující venkovské obvody, ve kterých má Orbán nejvyšší zisky, patří pouze k jedné z nedemokratických strategií, které se Orbán nebojí využít. Uvidíme, co přinese vyostřená kampaň posledních několik týdnů před volbami.

Spojené království – komunální a regionální volby, 7. května

Spojené království bude volit regionální vlády ve Walesu a Skotsku a zastupitele ve městech napříč zemí. Pro nepopulární vládu labouristického lídra Keira Starmera by to mohl být zlomový okamžik. Ve Walesu, který je tradiční baštou Labour Party, je jejich pozice ohrožena především krajně pravicovou Reform UK a levicovou Plaid Cymru. Ve Skotsku to zase vypadá na další vítěz-

ství separatistické strany skotských nacionalistů, kteří by chtěli vyvolat referendum o odtržení od Spojeného království. Pokud volby dopadnou tak, jak průzkumy naznačují, bude to jasný vzkaz stávající vládě o její nepopularitě.

Arménské parlamentní volby, 7. června

Malá země, velký vývoj. I tak by šlo shrnout aktuální politické dění v Arménii. Země, která historicky patřila do ruské sféry vlivu se z něj snaží vymanit a více se přimknout k EU. Stávající vláda se zasazuje o normalizaci vztahů s dlouhodobým nepřítelem Azerbajdžánem a bližší spolupráci s Tureckem. Vzhledem k důležitosti nadcházejících voleb pro budoucí směřování země se jistě dočkají velké mediální pozornosti a nejspíš i pokusů o ovlivnění ze zahraničí – zejména ze strany Ruské federace, pro kterou jsou výsledky arménských voleb možná důležitější, než by se mohlo zdát.

Brazílské prezidentské volby, 4. října

Stávající osmdesátiletý brazilský prezident Lula De Silva se bude ucházet o znovuzvolení. Původně kandidaturu zamítl vzhledem ke svému vysokému věku, nicméně před pár měsíci změnil názor. Dle průzkumů má levicový prezident vysokou podporu, zejména díky rezolutní odpovědi na Trumpovy cla. Jeho oponent z minulých voleb, Jair Bolsonaro, nyní sedí ve vězení za pokus o převrat. Bolsonarův syn by se však mohl stát kandidátem brazilské pravice v nadcházejících volbách, což by celému souboji dalo zajímavý náboj. Ať to dopadne jakkoliv, jedno je jisté – výsledky voleb ve dvousetmilionové Brazílii budou mít dopad přesahující Jižní Ameriku.

Izraelské parlamentní volby, 27. října

Izrael by se měl dočkat prvních voleb od začátku války v pásmu Gazy. Silně nacionalistická vláda vedená politickým veteránem Benjaminem Netanjahuem ustála volání po předčasných volbách, avšak na popularitě jí to moc nepřidalo. Ve stávajících průzkumech se nicméně po dlouhé době do čela opět vyšplhala Netanjahuova strana Likud. Ostatním vládním stranám se daří méně a proto by stávající koalice nedosáhla většiny. Pokud by to tak dopadlo, mohlo by to pro Izrael znamenat delší období nestability a hledání možných vládních konstelací.

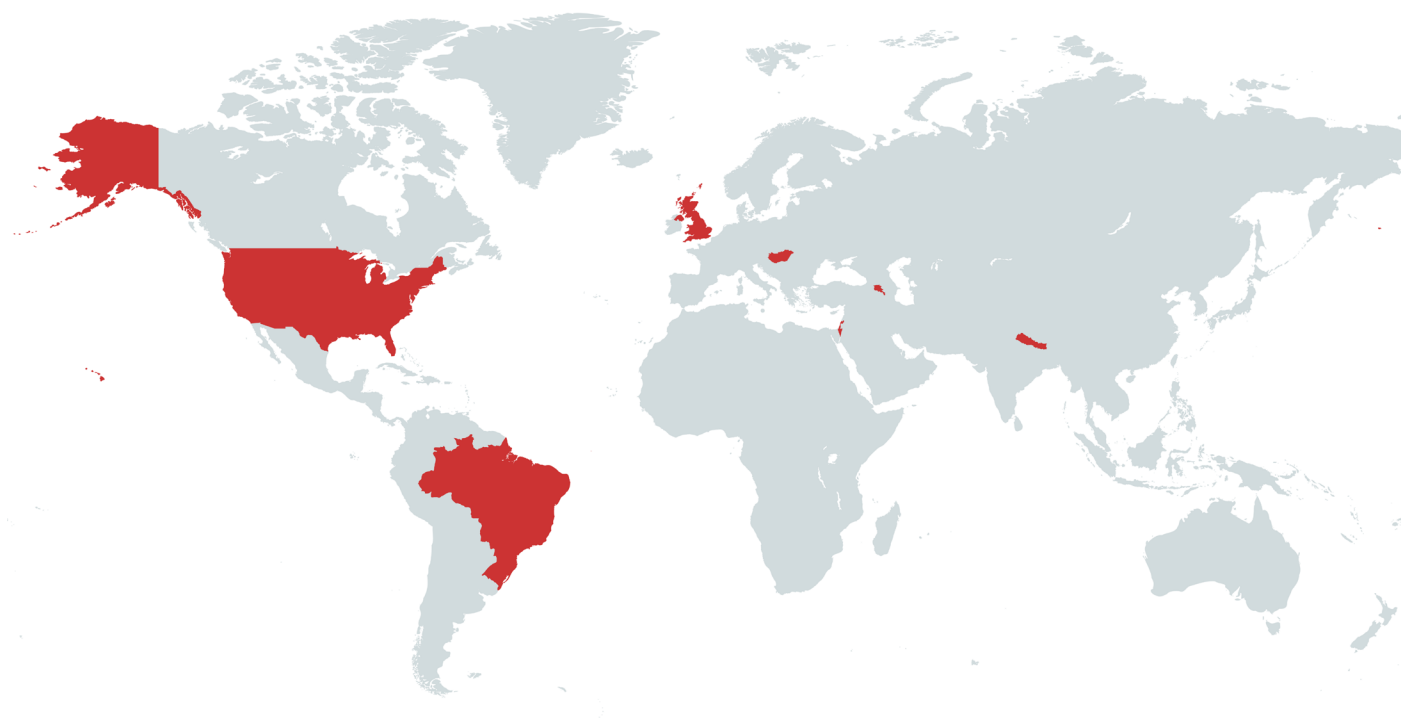
Americké midterms, 3. listopadu

O amerických „midterms“ by šel napsat celý samostatný článek. Spojené státy americké jsou prezidentským systémem, ve které má Kongres, tvořený Sněmovnou reprezentantů a Senátem, primárně kontrolní roli vůči prezidentovi a vládě. Asi zde nemusím vypisovat, jaké nekonvenční kroky Donald Trump ze své pozici činí. Nicméně z velké části může takto jednat, jelikož Republikáni mají tzv. trifecta (kontrolují Senát, Sněmovnu reprezentantů i Bílý dům). V nadcházejících volbách se

bude rozhodovat o složení celé Sněmovny reprezentantů a jedné třetiny Senátu. Trumpova nepopularita v průzkumech a nedávné skvělé výsledky Demokratů naznačují, že by mělo dojít k velké modré vlně a Demokráté by měli získat kontrolu minimálně nad jednou komorou Kongresu. Pokud se tak stane, Trumpovi to silně omezí pravomoce a postaví ho to do těžké politické pozice.

Volební test světového řádu

Volební rok 2026 nám může ukázat, zda bude pokračovat stávající světový trend oslabování demokracií a posilování populismu, či se to zlomí. V mnohých případech nepůjde o souboj tradiční pravice a levice, nýbrž o střet představ o tom, jak má fungovat stát, demokracie a světové uspořádání. A již nyní si můžeme být jisti, že se minimálně některé ze zmíněných voleb neobejdou bez silných snah o ovlivnění ze zahraničí. Bude tedy rok 2026 dalším rokem zpochybňování volebních výsledků a úpadku demokracie? Napovědět nám může právě těchto sedm voleb.

Dvourychlostní Evropa jako cesta z krize?

ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY

Analytický tým Asociace pro mezinárodní otázky nám pravidelně nabízí své pohledy a rozborů nejdůležitějších aktuálních otázek mezinárodní politiky – a to z různých perspektiv svých expertíz. Tentokrát jsme se ptali takto:

“Rozhodování na úrovni Evropské unie je dlouhodobě zevnitř i z vnější kritizováno za svou pomalost a neefektivitu. V posledních týdnech znovu ožívá myšlenka širšího zavedení tzv. dvourychlostní Evropy, v jejímž rámci by mezi sebou některé unijní státy tvořily společná rozhodnutí a politiky bez zapojení celé sedmadvacítky. Podle předsedkyně Evropské komise Ursuly von der Leyen by takové řešení mohlo pomoci evropské konkurenceschopnosti a akceschopnosti. Může tato strategie skutečně fungovat? Je politicky průchodná? A nepodkopává základní principy evropské integrace?”

Pavlína Janebová

Dvourychlostní Evropa je už nyní realitou v oblastech jako je společná měna nebo Schengenský prostor. Nyní ale Evropa čelí bezpečnostním rizikům i riziku ekonomické marginalizace v přetvářejícím se mezinárodním systému. Je pochopitelné, že některé členské státy už nechtějí čekat na váhavce či vyslovené odporce další integrace.

Pokud dojde k realizaci „dvourychlostní Evropy“ v oblastech obrany, energetiky či konkurenceschopnosti, zejména pokud se tak stane mimo rámec unijních smluv, mohlo by to zásadně oslabit myšlenku „ever closer union“ a vést tak k přinejmenším částečnému vyprázdnění konceptu EU. Jistě, každý členský stát má právo se takovýchto iniciativ neúčastnit, smysl ale dává spíše snažit se podílet se na formování toho, jak bude tato spolupráce vypadat. Členství v EU koneckonců fakticky posiluje suverenitu členských států mj. tím, že jim dává silnější vliv na rozhodování o tom, jak bude Evropa vypadat, než by měly mimo Unii, a je krátkozraké toho nevyužívat.

Při čtení nedávných návrhů na vytvoření dvourychlostní Evropy se nelze ubránit dojmu, že části evropských lídrů dochází trpělivost. A to s málo spolupracujícími členy sedmadvacítky, kteří blokují hlubší integraci EU i tam, kde by ostatní rádi společně dělali více. Právě proto se znovu dostává do popředí princip posílené spolupráce. Jasně ho umožňuje už Smlouva o EU – tedy v případě, že Rada shledá, že „cílů této spolupráce nelze dosáhnout v přiměřené lhůtě Unii jako celkem“. Povolení uděluje Rada kvalifikovanou většinou, je tedy možné ho získat i bez souhlasu všech.

Dvourychlostní EU přitom není novinkou – stačí se podívat na eurozónu nebo Schengen. Nový je spíše pragmatický tlak na její častější využívání jako nástroje k posílení akceschopnosti Unie a otevřená podpora části států pro toto řešení.

Rizika samozřejmě existují: pokud by se některé státy dlouhodobě ocitly „na druhé koleji“, mohlo by to oslabovat soudržnost Unie i její politickou sílu navenek. Klíčové proto je, aby se tento nástroj používal inkluzivně a otevřeně. Pro nás bude zásadní otázkou, na které koleji se Česko ocitne, pokud nebude schopné jasně definovat své zájmy v evropské politice, jít si za nimi a vytvářet pro ně funkční koalice.

Vendula Kazlauskas

			5	3	1			
				4		3		1
1			8					
		4			5	6		
		3	9		2	1	4	
6	1	5		7			9	8
	2			9	6		1	
	5	7	2		8			6
	6	1	7	5	3		2	4

	4		6		9	1		
	2		1			9	3	
8			3				2	
9	1					7	4	
		7			3	5	9	
2	5	4		9				8
						8	5	9
	7			8			1	

TOP Partneři

PRÁVNICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

Financováno
Evropskou unií

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Partneři

Ministerstvo obrany
České republiky

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

Government
of Canada
Embassy
of Canada

Gouvernement
du Canada
Ambassade
du Canada

Evropská
komise

SCIO

Za podpory

United Nations
Information Centre Prague
Informační centrum OSN v Praze

slido

tiráž

CHRON, Občasník Pražského studentského summitu,
registrováno MK ČR E 16149, vydává Asociace pro mezinárodní otázky (AMO),
Žitná 608/27, 110 00 Praha 1; tel.: 224 813 460; amo.cz / studentsummit.cz;
e-mail: info@amo.cz / summit@amo.cz

Projekt/publikace/aktivita je podpořena z projektu GEAR UP! financovaného EU, jehož relizátorem v ČR je České fórum pro rozvojovou spolupráci (FoRS).
Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií. Za obsah tohoto textu nese výhradní odpovědnost Asociace pro mezinárodní otázky, z.s. a nemusí nutně odrážet názory Evropské unie.

šéfredaktor: Jakub Šimek, e-mail: chronicle@amo.cz;

redakce: Adéla Bejčková, Michaela Blechová, Barbora Dolenská, Gaja Hommerová, Zora Kallusová, Klára Kolevská, Daniel Kondělka, Adam Pluháček, František Procházka

stylistická korektura: Michaela Blechová, Gaja Hommerová, Klára Kolevská

jazyková korektura: Daniel Kondělka, František Procházka

grafika: Adéla Bejčková

sazba: Jakub Šimek